

eden verkondigt
innige theologen
theoloog wel, een
ch gebonden is?
acht dat dat we
eens waren dat
n „vrijen“ voor-
n gesproken, de
is dan de niet-
nenschappelijk niet
je wetenschapp-
tsluitend af van
t, niet van zijn
orthodoxe, maar
e geesten, wier
ok, onweerstaan-
e z.g.n. „weten-
et wel wat mal-
nige leerstoelen,
onfessioneel ka-
te hooren spre-

aatstaf gemeten,
el van „de Her-
eologie die nog
ng: de theologie
geen theologie,
oft“ niets meer,
sch vooroordeel
erscht door het
gezond verstand
r zeker van zijn
niet precies het
ste leggen, waar
t.

etenschap zijn
s vrij.
wat, dan moet

idifferentie stel-
tjs beheerscht.
momenten op-

vleien, dat hij
tuigd.

naal een eigen
dan moet hij
professoraat of
vrijheidsbegrip

nig, welnu, dan
tenschappelijke
antwoordt.

schermen met
van Prof. Ob-
r modernisten,
schap gepacht

naief van hem,
dat we het er
dat aan beide
orkomen“. En:
appelijk onder-
f van den per-
van zijn af of
naar er zijn ook
logmatiek hen,
naar hoendrijft
opelijke“ resul-

of dogmatisch
structuur van
erd door den
hoort.

Dr Leendertz,
ogmatische en
eigen zeggings-

verd om alles
houden.

gedachte in
dertz en Prof.
gelezen.

p in.
omen, om te
merhand eens

erezen triumf-

isme uitgaan

nog ver van

spontane en
egenover het
ende, het re-

onderschrift
dogma's voor
een spontane
geheel tegen
at sticht altijd

gebracht tegen
ogmatisch-vrij
t, waar is de
bestaan niet
en te stellen

Maar het is zoover nooit gekomen. Men is onder-
ling te veel verdeeld. Wanneer in den kring van
Prof. Obbink wat meer gedaan werd aan nauw-
keurig wikken van de termen, veel misverstand
zou voorkomen worden.

Daarenboven. Wanneer zullen zij, die dwepen
met de vrijheid der wetenschap, eens tot bezinning
komen? Men late zich toch niet langer een rad
voor de oogen draaien, als zou de echte weten-
schappelijke onderzoeker een onbeschreven blad
papier zijn.

Die onbeschreven-blad-papier-geesten zijn fanta-
sieproducten.

Ze bestaan niet.

Ieder heeft een levensovertuiging, al is niet ieder
zich die even bewust.

Geen wetenschappelijk man legt die levensover-
tuiging bij zijn onderzoek af. Hij moge eerlijk zijn
als goud, maar toch leeft de drang in hem om
de wetenschap in harmonie te brengen met zijn
levensovertuiging. In die levensovertuiging liggen
implicite, meegerold, de beginselen, van waaruit
hij werkt.

Nu kunnen zich ingewikkelde gevallen voordoen.
Iemand kan b.v. meenen, dat een bepaalde levens-
overtuiging, uit traditie verkregen, de zijne is, ter-
wijl hij inderdaad, diep in zijn ziel, een andere
is toegedaan. Op den duur zal die laatste aan
het licht komen. Is hij een wetenschappelijk man,
dan zal hij die verandering aan zijn onderzoek toe-
schrijven. Dit kan daarbij een middel geweest zijn.
Maar oorzaak was het niet. Ware hij geen ge-
leerde, zoo zou die verandering toch openbaar zijn
geworden. Want niet alleen geleerden leven uit
een andere levensovertuiging dan die, waarin zij
zijn opgevoed.

Dat is één geval.

Er meer te bespreken, gaat op dit oogenblik niet.
Maar dat mag toch wel als vaststaande worden
aangenomen, dat ieder geleerde „gebonden“ is,
„gebonden“ n.l. aan zijn levensovertuiging.

En nu toonen zij, die voor „dogmatisch“ wor-
den gescholden, dikwijls de hoogste spontaniteit.

Zij komen er dadelijk voor uit, dat die levens-
overtuiging haar uitdrukking vindt in deze of die
belijdenis. Zij voelen zoo diep geestelijk sociaal.
Zij zijn blijde, dat zij in hun levensovertuiging niet
alleen staan. Maar dat zij vinden verwante zielen,
met wie zij in heerlijke bewustheid gemeenschap
kunnen oefenen. En door wetenschappelijk onder-
zoek wordt die band der gemeenschap niet ver-
broken.

Daartegenover staan er echter, die hun levens-
overtuiging zorgvuldig geheim houden, als zij zich
aan wetenschappelijk onderzoek zetten. Zij houden
die wat achterbaksch. Want zij vreezen als bevoor-
oordeeld te worden geteekend. En zij meenen, dat
dan hun wetenschappelijke naam weg is. Of ook
denken zij, door anderen beïnvloed, dat hun levens-
overtuiging met hun wetenschappelijk onderzoek
niets te maken heeft. Maar de praktijk bewijst het
anders. Is er één geleerde, die krachtens zijn levens-
overtuiging God als zijn Schepper in geest en waar-
heid aanbidt en in de collegezaal doceert, dat de
scheppingsleer moet worden losgelaten en de evo-
lutie in de plaats daarvan moet worden gehuldigd?
Is er één rechtschapen mensch, die het voor zulk
een geleerde zou opnemen?

Het is treurige zelfbegoocheling, indien een we-
tenschappelijk man denkt, dat hij zich bij zijn onder-
zoek van zijn levensovertuiging kan losmaken.

En droevig is het ook, wanneer men — gelijk in
de kringen van Prof. Obbink nog al eens ge-
schiedt — persoonlijke levensovertuiging ver-
ward met individueele levensovertuiging en
daarom niet tot gemeenschappelijk belijden komt
en een konfessie van te voren veroordeelt.

Onze levensovertuiging moet persoonlijk zijn
en persoonlijk blijven. Met een levensovertuiging
van een ander zou ik een gehuicheld leven lijden.

Maar onze levensovertuiging mag niet indivi-
dueel zijn en individueel blijven. We mogen niet
ieder hebben een geloofje apart en een levens-
beschouwinkje apart en een wetenschappje apart.
Dat is wel het ideaal van het individualisme, maar
niet het ideaal, dat de Schrift ons voor oogen stelt.

Het dogma vertegenwoordigt een kostelijk stuk
sociaal leven, dat de theologische wetenschap nooit
dan tot haar eigen schade kan verwaarloosen.

En als men dan van zekere theologische zijde
zich zoo vreeselijk uitslooft om de vrijheid van
eigen wetenschap in de hoogte te steken, dan moet
men wij toch eventjes glimlachen.

Waartoe al die drukte!

Waartoe zooveel ophef!

Ons deert het weinig, of men onze wetenschap
vrij dan wel gebonden noemt.

Zij is beide. Het hangt er maar van af, van
welken kant men het beziet.

Onze wetenschappelijke beoefenaars gevoelen
zich heerlijk vrij. Want wij slepen onze levensover-
tuiging en de gemeenschap met hen, die eenzelfde
overtuiging zijn toegedaan, waarvan de belijdenis
de acte is, heusch niet als slavenketenen mee.
Wij gelooven, dat het de Geest is, die in de Schrift
de waarheid in Christus heeft geopenbaard en ons
ik wederbaart en leidt, zoodat we Christus en
Zijn Woord onvoorwaardelijk aanvaarden. En waar
de Geest des Heeren is, daar is vrijheid. Vrijheid
ook in de wetenschap.

Wij voelen ons echter ook gebonden, juist omdat
we vrij zijn.

Gebonden niet aan de decreten der ongeloovige
wetenschap.

Gebonden niet aan een hersenschimmig uitgangs-
punt, als zou wetenschappelijk onderzoek niet on-
der het dictamen van de levensovertuiging staan.

Maar wij voelen ons voor gansch onze wetenschap
gebonden aan de Schriftopenbaring, waarin voor
ons de eeuwige, onvergankelijke beginselen voor
denken en handelen liggen.

En wij beklagen diep alle wetenschap, wier ver-
meende vrijheid gebouwd is op zelfmisleiding van
haar onderzoekers.

— Professor J. Wille.

Ons blad brengt zijn hartelijken gelukwensch aan
den voor korten tijd gepromoveerden Dr J. Wille,
die de vorige week — te laat om in ons blad te
vermelden — benoemd werd tot hoogleeraar aan
de Vrije Universiteit, om daar onderwijs te geven,
inzonderheid in de Nederlandsche Letteren.

Hij is een man van bijzondere wetenschappelijke
bekwaamheid.

Daarvan getuigt zijn proefschrift.

Daarvan spreekt zijn promotie aan de Leidsche
Universiteit, welke cum laude, met den hoogsten
lof, plaats had.

Daarvan gewaagt ook het waardeerend oordeel
zijner leermeesters, die hem voor een leerstoel aan-
gewezen achten.

Maar tevens is hij een man van welbewuste
Gereformeerde levensovertuiging, waarom hem dan
ook de Gereformeerde belijdenis van harte lief is
en waarvan hij gaarne getuigenis aflegt.

Alzoo een rijke aanwinst voor onze Universiteit.

Een kostelijke verrijking met name voor onze
Litterarische faculteit, die hiermee aan de spits
van haar zusteren komt te staan.

Zij tellt immers thans niet minder dan zes gewone
hoogleeraren en één buitengewone.

— Een gezonde uitspraak.

Een onzer classis deed een gezonde uitspraak
hooren in zake begrafenissen.

Meermalen geschiedt het toch, dat een predikant
de classicale vergadering verzuimt, omdat hij in
zijn gemeente een begrafenis heeft te leiden.

Daartegenover nu gaf de classis als haar oordeel
te kennen, dat de predikant in elk geval op de
classicale vergadering behoort te zijn en dat dan
of de begrafenis moet verzet of een onderling de
leiding daarvan op zich moet nemen.

Dit moge misschien op het eerste hooren niet
van genoegzaam medegevoel met de treurende fa-
milie getuigen, toch is dit standpunt o.i. onaan-
vechtbaar juist.

Het spreekt vanzelf, dat, wanneer in een of andere
gemeente zich een sterfgeval voordoet, dat niter-
aard onverwachts is, de classicale vergadering,
welke lang van te voren is uitgeschreven, daarom
niet verzet kan worden.

Nu is zulk een classis de vergadering van meer-
dere kerken, dus mede van de kerk, waarin dat
sterfgeval plaats had. Die behoort er dus vertegen-
woordigd te zijn.

En door artikel 41 wordt als vaste vertegenwoor-
diger aangewezen de Dienaar of (zoo er meerdere
zijn) één der Dienaren van die gemeente.

Om het welzijn der kerken mag van dien regel
niet worden afgeweken dan in geval van uiter-
ste noodzakelijkheid.

De kerken in het gemeen en iedere kerk in het
bijzonder, hebben er alle belang bij, dat alle pre-
dikanten aanwezig zijn.

Door hun vorming, door hun opleiding, door
hun studie van het kerkrecht, door hun positie
in de gemeente, zijn zij de leden, die het minst
te vervangen zijn.

En nu komen er ongetwijfeld ook wel classicale
vergaderingen voor, waarop geen belangrijke be-
sluiten worden genomen, maar dat kan men van
te voren toch nooit weten.

Op de classicale vergaderingen kunnen kerken
vragen om advies en dan komt het hoogst onge-
legen, wanneer een Dienaar, die toch het meest
geschikt geacht mag worden, om mede advies te
verstrekken, ontbreekt.

Vaak is het voorgekomen, dat, als er zich eenige
strubbeling in het kerkelijke leven opdoet, waarvan
de fout schuilt bij de classis, men later van een
Dienaar hoort: ik was er toen juist niet bij.

Voor den geregelde gang van ons kerkelijk leven
is een geregeld bijwonen van de classicale ver-
gaderingen door de Dienaren des Woords meer dan
gewenscht.

En dat nu een begrafenis een wettige veront-
schuldiging van verzuim biedt, dient o.i. betwist.

In de praktijk gaat het bij begrafenissen dikwijls
wonderlijk toe.

Niet zelden is uur en dag vastgesteld, zonder
dat de predikant er iets van weet.

Men houdt rekening met alle omstandigheden
van familieleden: dat deze van heel ver moet komen,
dat die alleen op dien dag vrij af kan krijgen of
hem dat uur het beste schikt.

Maar met de eischen van het kerkelijke leven
wordt gewoonlijk geen rekening gehouden.

De begrafenisdienaar komt den predikant ver-
wittigen, dat de ternaarbestelling dan en zoo laat

zal plaats hebben en hij verzoekt hem namens
de familie daarbij tegenwoordig te zijn. Doch daar-
mee is het uit.

En als dan eenig bezwaar van de zijde van
den predikant wordt geopperd, is Leiden soms in
last.

Om een bloedverwant kan de begrafenis wel
een dag worden vervroegd of verlaat, maar om
den eisch van het kerkelijke leven dikwijls niet.

Nu zou het onbillijk zijn de betrokkenen hierover
al te hard te vallen.

Men is jaren en jaren kerkelijk zoo opgevoed.
Men weet niet beter of het hoort zoo.

Daarom is het zoo goed, dat het den menschen
met alle bezadigdheid onder het oog wordt ge-
bracht, dat het niet zoo hoort.

En over het geheel — er zullen vanzelf altijd
een stuk of wat koppigen overblijven — luistert
ons Gereformeerde volk gaarne naar rede.

Wanneer men bij een sterfgeval de begrafenis-
dienaar eerst eens even naar den predikant zendt
om te vragen of het hem wel voegt, dan komt het
zonder veel moeite in orde.

En kan de begrafenis werkelijk niet anders plaats
hebben dan tijdens de classicale vergadering, dan
heeft een der onderlingen de leiding op zich te
nemen. Het is geen dienst des Woords. En hoe-
wel men in den regel die taak het liefst aan den
dominee ziet toevertrouwd, zoo is hier de uitzon-
dering aanwezig.

De plaats van den predikant is dan op de classis.
Het welzijn van ons kerkelijk leven eischt dat.

Het mindere moet dan, hoezeer het den pre-
dikant zelf aan het hart zal gaan, voor het meer-
dere wijken.

HEPP.

WIJSBEGEERTE.

Wijsbegeerte in steen.

VI.

Wanneer we de aandacht wijden aan enkele bi-
zondere figuren in de wereld van de bouwkun-
stenaars, dan willen we beginnen met er nog eens
uidrukkelijk op te wijzen, dat we toch werkelijk
niet bezig zijn te schrijven voor hen, die allerlei
bouw-technische bijzonderheden van ons weten
willen. Daarvoor moeten ze dan maar eens zoeken
in handboeken als het eerst door ons genoemde,
of in de werken van hen, die in later tijd naam
verwierven.

Het gaat ons er om iets te verstaan van den wijs-
geerigen achtergrond van de nieuwe dingen,
die we in de laatste decennien in bouwstijl en
bouwkunst opmerken.

En dan zal ons blijken, dat ten slotte ééne ge-
dachte, een gedachte, die vijandig staat tegenover
onze christelijke levens- en wereld-beschouwing,
zeer veel van het doen uit de laatste jaren be-
heerscht.

Zeker, er is wel idealisme. Maar bij dat blijde
verwachten van een betere toekomst wil men de
realiteit der dingen niet zien, en bij het bewon-
deren van het schoone, slijt men de oogen voor
het wezen van den mensch en voor den toestand
in het menschelek hart.

Een der meest bekende figuren, in wien zoo-
wel de macht der kunstgedachte als de vijand-
schap tegen het christelijk geloof openbaar wordt,
is de veel-begaafde H. P. Berlage. Deze spreekt
menigmaal woorden, die groote bekoring hebben
moeten, ook voor hem, die in de schepping ziet
het maakwerk van Gods hand, en die tegelijk aan-
vaardt en gelooft de bijzondere Openbaring Gods.
Maar evenzeer is deze man de vijand van dat-
gene, wat de christen gelooft. Hij spreekt van „den
Calvinist met de ondraaglijke verzekerdheid van
zijn geloof“, wien niet „de voldoening mag wor-
den gegund van zijn cynisch beweren, dat het
aardsche bestaan immers niet anders gaat dan
door lijden als voorbereiding voor de eeuwige
gelukzaligheid“.

Waar nu dergelijke menschen, meer dan men zou
vermoeden, invloed hebben op velen, die een chris-
telijke levensbeschouwing zijn toegedaan, waar er
ook in onzen kring velen zijn, die met deze men-
schen „weglopen“, daar is tweeërlei gevaar. In
de eerste plaats dit, dat men, ook als christen
in zijn kunst, hen gaat nadoen, of juist, hun
standpunt gaat aanvaarden, ook in en met de
kunstuiging. En ten tweede is het gevaar niet denk-
beeldig, dat, waar gemeenlijk het kunstenaarshart
gevoelig is en spoedig de emotie voelt van het
min of meer hartstochtelijk gesproken woord, er
ook een volgen komt van de veelal revolutionaire
levensbeschouwing dezer menschen.

Daarom zijn we in deze artikelen-reeks gaan
zoeken naar den wijsgeerigen achtergrond van de
nieuwere bouw-orde, en daarom spreken we na-
tuurlijk alleen over datgene, wat ons onderwerp
is. Niet over bouwkundige of bouw-kunstige bi-
zonderheden.

Dit vooraf nog eens weer te zeggen, scheen ons
nuttig, in verband met verschillende brieven, die
ik over het behandelde en in behandeling zijnde
onderwerp ontving.